

STRET ZÁUJMOV OCHRANY PRÍRODY A ENVIRONMENTÁLNYCH ZÁŤAŽÍ NA ÚZEMÍ MIESTNEJ AKČNEJ SKUPINY HORNÝ LIPTOV

Gréta VRBIČANOVÁ

Katedra ekológie a environmentalistiky, Fakulta prírodných vied, Univerzita Konštantína
Filozofa v Nitre, Tr. A. Hlinku 1, 949 74 Nitra, e-mail: greta.vrbicanova@ukf.sk

Abstract: *The Government of the Slovak Republic approved a new medium-term strategic document on environmental burdens – The State Remediation Program of Environmental Burdens (2016-2021). It creates a framework for dealing with environmental burdens on the territory of the Slovak Republic (Enviroportál, 2017).*

Program will place higher emphasis on sites that are subject to the state protection of nature and the NATURA 2000 protected areas. Despite this vulnerability, these areas are exposed to risk factors that negatively affect landscape elements and human society.

The aim of this article is to point to the environmental burdens in the territory of the Local Action Group Horný Liptov. They are the result of the negligent handling of the landscape in the protected area or its protection zone.

Key words: *nature protection, Local Action Group Horný Liptov, environmental burden*

Úvod a metodika

Environmentálne záťaž (EZ) predstavujú na Slovensku vážny problém. V zmysle geologického zákona č. 569/ 2007 Z. z. je environmentálna záťaž zadefinovaná ako znečistenie územia spôsobené činnosťou človeka, ktoré predstavuje závažné riziko pre ľudské zdravie alebo homínové prostredie, podzemnú vodu a pôdu s výnimkou environmentálnej škody. V snahe zabraňovať ich ďalšiemu šíreniu a vznikaníu je potrebný sústavný monitoring územia, obzvlášť v chránených územiach.

Riešenie EZ bolo na Slovensku úspešne odštartované až v roku 2006, keď začal projekt *Systematická identifikácia environmentálnych záťaž v Slovenskej republike*. Podľa výsledkov tohto projektu bolo na Slovensku 1 819 environmentálnych záťaž. Okolo 1 200 z nich stále predstavuje závažné nebezpečenstvo pre zdravie človeka a životné prostredie (Jánová, 2015). V súčasnosti sa environmentálne záťaž a informácie o ich umiestnení a prípadnej rizikovosti evidujú v rámci Informačného systému environmentálnych záťaž, ktorý je súčasťou informačného systému verejnej správy (www.envirozataze.enviroportal.sk).

Napriek tomu, že združenie Miestnej akčnej skupiny Horný Liptov (MAS HL) zaujíma v rámci Slovenskej republiky polohu v prostredí vysokej environmentálnej kvality, dochádza na tomto území k nadmernému zaťažovaniu krajiny, obzvlášť v blízkosti národných parkov, resp. v ich ochranných pásmach. Vysoký štandard environmentálnej

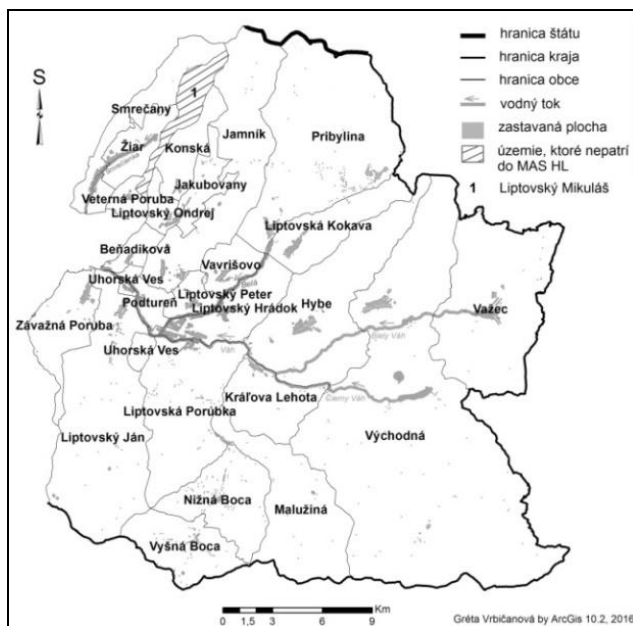
kvality krajiny napomáha zlepšovať biosférická rezervácia Vysoké Tatry a arborétum v Liptovskom Hrádku (Bohuš, Klinda a i., 2010).

Hlavným metodickým postupom získavania informácií z územia bol terénny výskum a spracovanie štatistických údajov z Informačného systému environmentálnych záťaží. Pri tvorbe kartografického výstupu ochrany prírody na území MAS HL sme využívali zoznam Slovenskej agentúry životného prostredia a Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky. Stret záujmov ochrany prírody a environmentálnych záťaží sme v závere graficky znázornili formou tabuľky.

Vymedzenie územia MAS HL

MAS HL je situovaná v juhovýchodnej časti okresu Liptovský Mikuláš v Žilinskom kraji (obr. 1). Územie sa rozprestiera na východe Liptovskej kotliny, z južnej strany je lemované pohorím Nízke Tatry a zo severnej strany obklopené pohorím Vysoké a Západné Tatry. Najvýznamnejším vodným tokom v tejto oblasti je Váh, ktorý preteká stredom územia MAS HL. Územie združenia hraničí na severe s Poľskom, na východe susedí s okresom Poprad a na juhu s okresom Brezno. Myšlienka spojenia obcí Horného Liptova so zámerom systematickej spolupráce na rozvoji vznikla v roku 2007.

Obr. 1: Územie MAS HL (stav v roku 2017)

Do verejno-súkromného partnerstva vstúpilo v roku 2008 dokopy 21 obcí (Vyšná Boca, Nížná Boca, Malužiná, Kráľova Lehota, Liptovská Porúbka, Podtureň, Liptovský Ján, Uhorská Ves, Beňadiková, Liptovský Ondrej, Kónská, Jakubovany, Jamník, Pribylina, Liptovská Kokava, Vavrišovo, Liptovský Peter, Hybe, Východná, Vážec, Závažná Poruba) a mesto Liptovský Hrádok. O 6 rokov neskôr aj Veterná Poruba, Smrečány

a Žiar. Týchto 25 obcí predstavuje 800,77 km² (59,7 % územia okresu Liptovský Mikuláš) s počtom 26 335 obyvateľov (k 1. 6. 2017).

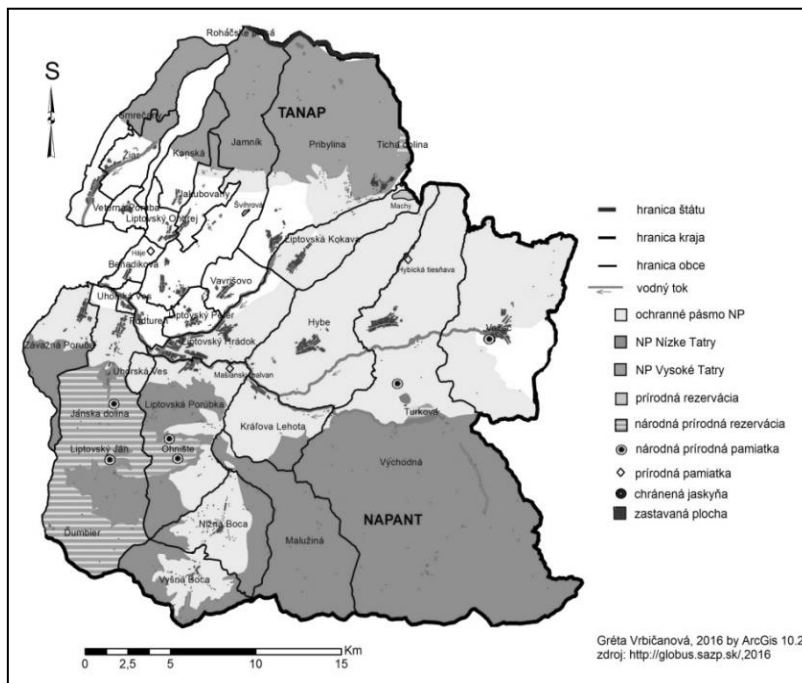
Ochrana prírody na území MAS HL

Ochranou prírody a krajiny sa podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny rozumie starostlivosť štátu, právnických osôb a fyzických osôb o voľne rastúce rastliny, voľne žijúce živočíchy a ich spoločenstvá, prírodné biotopy, ekosystémy, nerasty, skameneliny, geologické a geomorfologické útvary, ako aj starostlivosť o vzhľad a využívanie krajiny. Územnou ochranou prírody a krajiny sa podľa tohto zákona rozumie ochrana prírody a krajiny na území Slovenskej republiky alebo jeho časti. Z južnej časti zasahuje do územia obcí Východná, Malužiná, Kráľova Lehota, Nižná Boca, Vyšná Boca, Liptovská Porúbka, Liptovský Ján a Závažná Poruba, **Národný park Nízke Tatry** (obr. 2). V severnej časti územia sa rozprestiera **Tatranský národný park**, zasahuje do Pribyliny, Jamníka, Jakubovian, Konskej, Žiaru a Smrečian. Ochranné pásmo oboch národných parkov je rozdelené na logické dolinové celky, ktoré predstavujú sektory strážnej služby.

Národné prírodné rezervácie (NPR) zaberajú najväčšie plochy na území Liptovského Jána. Za národnú prírodnú rezerváciu bola v roku 1928 vyhlásená Jánska dolina. Podľa najvyššieho vrcholu Nízkych Tatier, Ďumbiera nesie rovnomenný názov aj NPR Ďumbier. Z Liptovského Jána do Liptovskej Porúbky zasahuje NPR Ohnište. K najznámejším objektom tu patrí Okno a Ľadová priepasť. V ochrannom pásme NAPANT-u, sa v obci Východná nachádza NPR Turková. K najzachovalejším oblastiam v rámci celého TANAP-u patrí NPR Tichá dolina, unikátne sú hlavne jej pralesové porasty.

Medzi **národné prírodné pamiatky** územia MAS HL patria jaskyne v Liptovskom Jáne (Jaskyňa Zlomísk, Malá stanišovská jaskyňa), Liptovskej Porúbke (skalný útvar Okno, Veľká ľadová priepasť), Východnej (jaskyňa Zápoľná) a Važci (Važecká jaskyňa). Na území MAS HL sa nachádzajú tri **prírodné pamiatky**. Na ľavom brehu rieky Váh medzi Liptovskou Porúbkou a Kráľovou Lehotou leží NP Mašiansky balvan. Predstavuje zachovaný balvanovitý zvyšok riečnej terasy vysoký do 20 m. Na hraniciach medzi obcou Východná a Hybe leží druhá prírodná pamiatka, Hybická tiesňava. Poslednou lokalitou v MAS HL vyhlásenou za prírodnú pamiatku sú Háje v obci Beňadiková. Tvoria ju prírodné monumenty z treťohôr – pelokarbonátové gule, ktoré sa nachádzajú len na niekoľkých miestach na svete (SAŽP, 2007). Medzi **prírodné rezervácie** sa na území zaraďujú Machy (obec Liptovská Kokava) a Švihrová (obec Jamník).

Obr. 2: Ochrana prírody na území MAS HL

Sústava chránených území EÚ sa nazýva NATURA 2000. Vznikla spojením dvoch, spočiatku nezávislých sústav: Sústavy chránených vtáčích území (CHVÚ) a Sústavy území európskeho významu (ÚEV). V tabuľke 1 môžeme vidieť záujmy NATURA 2000 na území MAS HL. Do územia viacerých obcí zo združenia zasahujú dve chránené vtáčie územia – CHVÚ Nízke Tatry a CHVÚ Tatry. Území európskeho významu je neporovnateľne viac. Týchto 11 ÚEV zaberá rôzne veľké plochy v územiach vymenovaných obcí.

Kvalita životného prostredia na území MAS HL

V rámci súborného hodnotenia stavu životného prostredia je územie Žilinského kraja zaradené do Hornopovažskej ohrozenej oblasti životného prostredia (Enviroportál, 2001). Z rizikových faktorov v území MAS HL vyberáme tie, ktoré podľa nás najviac ovplyvňujú zložky miestnej krajiny: hluk, odpadové vody, odpady, zhoršený stav lesov a vplyv cestovného ruchu.

Hlukové zaťaženie obyvateľstva prekračuje v mnohých oblastiach Slovenskej republiky limitné hodnoty. Na území pôsobí ako rušivý element diaľničný úsek D1v úseku Ivachnová – Poprad, ako aj štátna cesta I/72 v úseku Kráľova Lehota – sedlo Čertovica, úsek Liptovský Hrádok – Pribylina – Podbanské na ceste II/537 a železničná trať, ktorá prechádza stredom celého územia. Veľmi negatívny dopad na prírodné prostredie mala výstavba už spomínanej diaľnice D1, ktorá spôsobila fragmentáciu biotopov (prechádza

stredom MAS HL). Jediný biokoridor v blízkosti združenia sa nachádza na úseku Važec – Mengusovce (tunel Lučivná) umožňuje šírenie a migráciu živočíchov. Miera hlučnosti je zvýšená aj v okolí drevospracujúcej pily Rettenmeier Tatra Timber s. r. o. v Liptovskom Hrádku, ktorá sa nachádza priamo v ochrannom pásme NAPANT-u.

Tab. 1: Zájmy NATURA 2000 na území MAS HL

Typ územia	Názov	Lokalizácia v rámci MAS HL (k. ú obce)
CHVÚ	Nízke Tatry	Závažná Poruba, Liptovský Ján, Uhorská Ves, Liptovská Porúbka, Kráľova Lehota, Malužiná, Nižná Boca, Vyšná Boca
CHVÚ	Tatry	Smrečany, Žiar, Jakubovany, Konská, Jamník, Pribylina, Liptovská Kokava, Hybe, Vavrišovo, Východná, Važec
ÚEV	Ďumbierske Tatry	Liptovská Porúbka, Liptovský Ján, Nižná Boca, Závažná Poruba
ÚEV	Švihrová	Jamník
ÚEV	Belá	Liptovská Kokava, Liptovský Hrádok, Liptovský Peter, Pribylina, Vavrišovo
ÚEV	Hybica	Hybe
ÚEV	Biely Váh	Východná, Važec, Hybe
ÚEV	Hybická tiesňava	Hybe, Východná
ÚEV	Turková	Východná
ÚEV	Skribňovo	Malužiná
ÚEV	Pod Suchým hrádkom	Pribylina
ÚEV	Machy	Liptovská Kokava
ÚEV	Kráľovohoľské Tatry	Hybe, Kráľova Lehota, Malužiná, Nižná Boca, Východná, Vyšná Boca

Zdroj: Štátna ochrana prírody SR, 2017; spracovala: Vrbičanová, 2017

V území regiónu Horný Liptov predstavuje dĺžka kanalizačných sietí 168,3 km. Počet pripojených obyvateľov je 22 713, čo je 82,2 % z počtu obyvateľov v regióne. Čističky **odpadových vôd** sa nachádzajú v Hybiach, Vyšnej Boci, Jamníku, Liptovskej Kokave, Pribyline, Vavrišove, Kráľovej Lehote, Liptovskom Ondreji a vo Važci. V Liptovskom Hrádku sú napojené na kanalizačný zberač do Liptovského Mikuláša obce Liptovská Porúbka, Liptovský Ján, Závažná Poruba, Liptovský Peter, Podtureň, Uhorská Ves a Beňadiková. Štyri obce zo združenia (Nižná Boca, Malužiná, Konská a Veterná Poruba) nemajú vybudovanú kanalizačnú sieť. Kanalizácia je v týchto obciach riešená formou žúmp, ktoré nie sú monitorované z hľadiska priepustnosti do podzemných vôd. Zvýšené riziko predstavuje táto situácia v obciach Nižná Boca a Malužiná, keďže sa ich intravilán nachádza v tesnej blízkosti NAPANT-u.

Obce majú povinnosť od r. 2010 zabezpečiť separovaný zber štyroch zložiek **komunálneho odpadu** (papiera, plastov, skla a kovov). Jediná skládka tuhého komunálneho odpadu (TKO) územia (obr. 3, Liptovský Hrádok – Žadovica) s kapacitou 128 632,3 m³, životnosťou do roku 2040, sa nachádza na hraniciach územia Podturne a Liptovského Petra. Množstvo vyvezeného tuhého komunálneho odpadu je na túto skládku z jednotlivých obcí združenia rôzny. Medzi najväčších producentov odpadu z pomedzi obcí MAS HL vyniká obec Liptovská Porúbka, ktorá vyprodukuje v priemere 8 – 9 ton tuhého komunálneho odpadu každé 2 týždne (Interné materiály OcÚ Liptovská Porúbka, 2017).

Obr. 3: Skládka TKO Žadovica

Autor: Vrbičanová, 2017

Obr. 4: Kompostovisko Liptovská Porúbka

Autor: Vrbičanová, 2017

V priebehu februára 2017 došlo k úniku priesakových kvapalín na uzavretej skládke vo Veternej Porube. Tie zaplnili záchytné nádrže, z ktorých bola jedna umelo narušená, aby kvapaliny vtekali do miestneho toku Okoličianka pod skládkou, odkiaľ sa dostávali do Váhu. Skládku v roku 2014 predčasne uzavrelo mesto Liptovský Mikuláš, ktorému dovtedy slúžila na ukladanie TKO. Pri uzatváraní skládky nebol dodržaný technologický postup, čo má za následok priesak a vyplavovanie škodlivín pri rozsiahlejších dažďoch a topení snehu, s priamym ohrozením životného prostredia. Celková mocnosť rekultivovanej zeminy a minerálneho tesnenia na väčšine plochy skládky nedosahuje celkovú požadovanú hrúbku 1,5 m a zároveň ani mocnosť minerálneho tesnenia nedosahuje na väčšine plochy skládky požadovaných 50 cm. V súčasnosti je na skládke vybudované snímacie zariadenie stavu hladiny priesakovej kvapaliny v zbernej nádrži a mesto Liptovský Mikuláš pripravuje nový projekt opätovného uzavretia skládky (SIŽP, 2017).

Vplyvom klimatických zmien a šírením podkôrneho hmyzu sa **stav lesov** Nízkych a Vysokých Tatier zhoršuje. Negatívne ovplyvňuje lesné ekosystémy na území ťažba dreva, kalamity a emisie z dopravy (CO₂) (MŽP SR, 2015). Na území MAS HL má úbytok lesnej pokrývky za následok zníženú vodozadržnú funkciu, ktorá sa negatívne odzrkadlila na území NAPANT-u v prvej polovici tohto roka. Nánosy materiálu z odlesnených svahov spôsobili vyliatie Svidovského potoka v Malužinej, následnému zničeniu mosta a zastaveniu horského priechodu Čertovica. Kritická situácia bola aj v celej Jánskej

doline, v obci Liptovský Ján vyliaty potok Štiavnica zatopil domy, zničil miestne komunikácie a mostíky. Zvýšená hladina bola tak isto na rieke Váh, ktorá spôsobila zdvihnutie hladiny podzemnej vody pozdĺž ľavej strany hrádze v intraviláne obce Liptovská Porúbka.

Vzhľadom na prítomnosť krasových území v medzihorských kotlinách a podoliach sa **poľnohospodárske činnosti** vykonávajú na území MAS HL priamo pri krase (Petranova jaskyňa) iba pri Hybiach. Poľnohospodárstvo negatívne ovplyvňuje tieto územia, pretože do nich pritekajú znečistené vodné toky z priľahlých nekrasových častí povodí, intenzívne využívaných na rastlinnú či živočíšnu výrobu. Vo Važeckom krase takto znečistené vody z nekrasovej časti povodia jaskýň v Priepadlách, vnikajú do podzemia ponormi na styku Hybianskej pahorkatiny Liptovskej kotliny a Kozích chrbtov. Na povrch sa dostávajú vyvieracťou Teplica pred Važeckou jaskyňou, ako aj vyvieracťou na pravom brehu Bieleho Váhu vo Važci (Droppa, 1962; Hanzel, 1974; Bella, 1993; Haviarová, 2007). Okrem poľnohospodárskych aktivít zužuje Važecký jaskynný systém aj tuhý komunálny odpad (plast, sklo, konzervy, spotrebiče) a uhynuté zvieratá (kurence v igelitových obaloch). V roku 2004 bolo z tohto systému odstránených 20 ton odpadu (Holúbek, 2004). Predchádzať takémuto znečisteniu napomáha ohradenie krasových útvarov (priepastí).

Negatívne vplyva na územie MAS HL aj **cestovný ruch** (CR), ktorý sa viaže na lokality podliehajúce štátnej ochrane prírody. Nekontrolovateľné zásahy do krajiny na úkor CR majú negatívny dopad na všetky zložky životného prostredia. Narušenie reliéfu vzniklo výkopom geotermálnych vrtov a zemných prác pri obci Liptovská Kokava, spojené s výstavbou inžinierskych sietí, ktoré sa mali stať súčasťou plánovaného Aquaparku Liptovská Kokava. Lokalita sa nachádza približne 5 km od hranice TANAP-u, v jeho ochrannom pásme s 2. stupňom ochrany. Kritická erózia pôdy sa prejavuje na turistických chodníkoch na území NAPANT-u (520km / 65 % z celkovej dĺžky turistických chodníkov) a TANAP-u (203 / 30 % z celkovej dĺžky turistických chodníkov) spôsobené hlavne vplyvom lesnej prevádzky (MŽP SR, 2014). Aktuálne je najvýraznejším problémom nevhodná architektúra hotelov, bufetov a športových zariadení, ktorá často nezapadá do horskej krajiny a taktiež jej nevhodné umiestnenie v najzraniteľnejších a najcennejších oblastiach (Hvizdošová, 2010).

Environmentálne záťaž životného prostredia na území MAS HL

Prevažnú časť územia MAS HL zaberajú národné parky (v severnej časti TANAP, v južnej NAPANT) a ich ochranné pásma, v ktorých sa vyskytujú chránené lokality, na ktoré sa tak isto vzťahuje zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody. Dôsledkom ľudských aktivít, ktoré sa odohrávajú v tesnej blízkosti chránených území, dochádza na viacerých miestach združená k ich ohrozeniu. Existujúce EZ sú na území MAS HL (tab. 2), evidované podľa Informačného systému environmentálnych záťaží do 3 kategórií: A – pravdepodobná EZ, B – EZ, C – sanovaná lokalita.

Na území MAS HL sú lokalizované 3 environmentálne záťaže (skládky v obci Podtureň a Veterná Poruba, vojenské kasárne v obci Jamník) a 16 pravdepodobných environmentálnych záťaží. Evidovaných je 14 lokalít, ktoré sú sanované/rekultivované. (tab. 2). Paradoxne sú niektoré evidentné environmentálne záťaže zaradené do skupiny pravdepodobných záťaží alebo do rekultivovaných lokalít. Ide napr. o skládku komunálneho odpadu (obr. 4, obec Liptovská Porúbka, časť Lužnica) v tesnej blízkosti Váhu, ktorá patrila do roku 1996 k najrizikovejším skládkam v okrese Liptovský Mikuláš. V súčasnosti je, aj napriek veľmi vysokému ohrozeniu podzemnej vody, iba prekrytá a blízke okolie ďalej využívané ako kompostovisko, ktoré je znehodnocované komunálnym odpadom.

Tab. 2: Register environmentálnych záťaží na území MAS HL (stav ku 1. 10. 2017)

Register EZ	Popis	Kataster	Chránené územie
A,C	skládky - Kráľová 1	Hybe	ochranné pásmo NAPANT, Biosferická rezervácia TATRY
A	hnojisko nad Váhom	Hybe	ochranné pásmo NAPANT, Biosferická rezervácia TATRY
A	hnojisko Kladiny	Kráľova Lehota	ochranné pásmo NAPANT
A	obaľovačka	Kráľova Lehota	ochranné pásmo NAPANT
A	skládky III	Kráľova Lehota	ochranné pásmo NAPANT
A,C	skládky Kruhy	Liptovská Kokava	ochranné pásmo TANAP, Biosferická rezervácia TATRY
A,C	skládky Lužnica	Liptovská Porúbka	ochranné pásmo NAPANT
A,C	čerpacia stanica	Liptovský Hrádok	blízkosť NAPANT
A,C	Rettenmeier Tatra Timber	Liptovský Hrádok	blízkosť NAPANT
A	hnojisko Kaleník	Liptovský Peter	
B	skládky Žadovica	Podtureň	
A,C	skládky Žiarce	Podtureň	blízkosť (menej ako 1000m) CHA Hrádocké arborétum
C	skládky Tesla	Podtureň	
A,C	skládky Pod brehom	Pribylina	blízkosť TANAP

C	čerpacia stanica pri Múzeu lipovskej dediny	Pribylina	blízkosť TANAP, Biosferická rezervácia TATRY, UEV Pod Suchým hrádkom
A, C	skládka JRD	Vavrišovo	
A, C	skládka Biroutova dolinka	Vážec	blízkosť (menej ako 100m) od NPR Vážecká jaskyňa
B, C	skládka I	Veterná Poruba	
B	kasárne Mokrad'	Jamník	
C	čerpacia stanica Hl. ulica	Východná	ochranné pásmo NAPANT, Biosferická rezervácia TATRY
C	skládka Bereky	Východná	ochranné pásmo NAPANT, Biosferická rezervácia TATRY
A	skládka Za záhradami	Závažná Poruba	ochranné pásmo NAPANT
A	skládka Chraste	Žiar	

Zdroj: Informačný systém environmentálnych záťaží, 2017; spracovala: Vrbičanová, 2017

V území sme identifikovali viaceré faktory, ktoré negatívne vplyvajú na zložky miestnej krajiny, napr. stav lesov a následné zhoršenie povodní v území. Riešenie tejto problematiky spočíva v čistení porastu po kalamite, výsadbe a starostlivosti o mladé stromčeky ako aj v prerezávke (hygiene) a prebierke lesov. Obce, ktoré sú vystavené povodňovému riziku, by mali na svojom území aktívne pristupovať k protipovodňovej ochrane (čistenie vodných tokov, výstavba poldrov). Hoci sa niektoré nežiaduce vplyvy v krajine snažia miestni aktéri eliminovať (vybudovaný biokoridor na D1 pri Važci spájajúci rozdelené biotopy), územie ohrozuje neuvážené zaobchádzanie s tuhým komunálnym /odpadom (nedostatočne uzavretá skládka vo Veternej Porube s únikom priesakových tekutín do vodného toku, či nezabezpečenie skládky v tesnej blízkosti Váhu v ochrannom pásme NAPANT v obci Liptovská Porúbka). Jednotlivé environmentálne záťaže (prevažne skládky) územia by mali podliehať dôslednejšiemu monitoringu a následnej kategorizácii v Informačnom systéme environmentálnych záťaží. Zlepšovať situáciu odpadov na území by mohla MAS HL aj prostredníctvom organizovania akcií zameraných na čistenie vybraných lokalít v spolupráci so základnými a strednými školami.

Negatívne sa na územie podpisuje aj poľnohospodárska činnosť, ktorá ohrozuje krasové územia priesakom hnojív/pesticídov do podzemných vôd. V rámci regulačných nápravných opatrení na odstránenie a elimináciu zdrojov znečistenia podzemných krasových vôd treba zmeniť nevhodný spôsob poľnohospodárskeho využívania zeme, zlikvidovať skládky nebezpečných odpadov, maštalného hnoja a agrochemikálií v povodí jaskýň (Bella, 2007). V takýchto prípadoch ohrozenia jaskýň sa projektujú a vyhlasujú ich ochranné pásma, ktoré bolo Vážeckej jaskyni vyhlásene v roku 2010 (SSJ, 2013).

Momentálne sú kladené na krajinu Horného Liptova zvýšené nároky v oblasti CR. Turizmus prináša pre MAS HL ekonomický prospech, ale aj nepriaznivé dopady na chránené územia. S víziou aktívneho prepojenia a využívania prírodných zložiek chránených území so socio-ekonomickými prvkami sa pre potreby CR ponúka otázka hodnotenia ekosystémových služieb chránených území. Podľa OZ Pronatur (2014) sú dnešné argumenty ochrancov prírody, ako je napr. výskyt chránených druhov a biotopov, slabé na zastavenie prudkého rozvoja developerských projektov v chránených územiach. Práve tie sa pokladajú za najvýraznejší problém, pretože sú nevhodne umiestňované v najzraniteľnejších a najcennejších oblastiach. Vyjadrením ekonomickej hodnoty prírody v číslach by ochrancovia získali silnejšie argumenty a cestovný ruch by sa v chránených územiach mohol uberať udržateľným smerom.

Záver

Dôležitým krokom v ochrane prírody je prevencia. Za najdôležitejšie považujeme informovanie obyvateľov jednotlivých obcí ale i turistov o unikátnosti a zraniteľnosti krajiny, ktorá ich obklopuje. Takúto povinnosť v území z časti zastupuje aj Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši, ktorého pracovníci pripravujú v rámci environmentálnych programov workshopy či prednášky (napr. Environmentálny dopad aktivít človeka v horách), určené pre školopovinnú mládež, vysoké školy či odbornú verejnosť (<http://www.smopaj.sk/sk/environmentalne-programy>).

Zvýšenú pozornosť by tejto problematike mali venovať aj samosprávy jednotlivých obcí zo združenia. Podľa zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch ustanovuje obec prostredníctvom aktuálneho Všeobecne záväzného nariadenia o nakladaní s komunálnym odpadom a drobnými stavebnými odpadmi ich spôsob nakladania, zberu, prepravy, zneškodnenia ako aj nahlasovania nezákonne umiestneného odpadu. Vo svojich strategických dokumentoch by mali apelovať na miestne obyvateľstvo v zmysle kladenia väčšieho dôrazu na separovanie a eliminovanie nelegálnych skládok. V mnohých prípadoch sú to práve obyvatelia obcí, ktorí nerešpektujú ochranu prírody vo svojom vlastnom okolí a svojou činnosťou prispievajú ku vzniku environmentálnych záťaží.

Literatúra

BELLA, P., 2007: Environmentálne problémy využívania a ochrany krasu v kotlinách a podoliach Západných Karpát. [online]. [cit. 2017-10-03]. Dostupné na internete http://geografia.science.upjs.sk/images/geographia_cassoviensis/articles/GC-2007-1-1/Bella_tlac1.pdf

BELLA, P., 1993: Negatívne antropogénne zásahy vo Važeckom krase. Chránené územia Slovenska, 20, 28 – 29.

BOHUŠ, P., KLINDA, J., 2010: Environmentálna regionalizácia Slovenskej republiky. 3. vyd. Bratislava : MŽP SR, 2010. 102 s. ISBN 978-80-88503-00-1.

DROPPA, A., 1962: Speleologický výskum Važeckého krasu. Geografický časopis, 14, 4, 264 – 293.

ENVIROPORTÁL, 2017: Environmentálne záťaž. [online]. [cit. 2017-10-03]. Dostupné na internete: <https://www.enviroportal.sk/environmentalne-temy/environmentalne-zataze/slovensko-a-ez>

ENVIROPORTÁL, 2001: Environmentálna regionalizácia. [online]. [cit. 2017-10-03]. Dostupné na internete: <https://www.enviroportal.sk/uploads/report/2001-05-envi-regionaliz.pdf>

HANZEL, V., 1974: Podzemné vody chočského príkrovu a série Veľkého Boku na severovýchodných svahoch Nízkych Tatier. Západné Karpaty, séria Hydrogeológia a inžinierska geológia, Geologický ústav Dionýza Štúra, Bratislava, 1, 7 – 64.

HAVIAROVÁ, D., 2007: Posúdenie vplyvu poľnohospodárskych aktivít na kvalitu vôd podzemného hydrologického systému Važeckého krasu. Aragonit, 12, 38 – 42.

HOLÚBEK, P., 2004: Vyčistenie závrto v severovýchodnej časti Važeckého krasu. Aragonit, 9, vyd. to SSJ Liptovský Mikuláš. s. 47.

HVIZDOŠOVÁ, L., 2010. Analýza krajiny štruktúry okresu Liptovský Mikuláš a jej využitie pre ekoturizmus. (Diplomová práca) Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja, SPU, Nitra.

INTERNÉ MATERIÁLY OcÚ LIPTOVSKÁ PORÚBKA. 2017.

JÁNOVÁ, V., 2015: Environmentálne záťaž – aktuálny stav riešenia problematiky na Slovensku. [online]. [cit. 2017-10-03]. Dostupné na internete: http://147.213.211.222/sites/default/files/2015_4_227_231_Janova.pdf

MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SR, 2015: Správa o stave životného prostredia SR 2014. Vydavateľstvo PRO, s. r. o., Banská Bystrica, ISBN 978-80-88833-57-3, 208 s.

OZ PRONATUR, 2014: Hodnotenie ekosystémových služieb NP Muránska planina. Dostupné online: http://www.ozpronatur.sk/wp-content/uploads/2014/02/ESS_Mur%C3%A1nska_planina.pdf. [cit. 2017-09-06]

SLOVENSKÁ AGENTÚRA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA, 2007: Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody SR. [online]. [cit. 2017-10-03]. Dostupné na internete: uzemia.enviroportal.sk

SLOVENSKÁ INŠPEKCIA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA, 2017: Rozhodnutie č. 3326-11105/27/2015/Pos. [online]. [cit. 2017-10-03]. Dostupné na internete: <http://www.sizp.sk/doc/informacie/tlacovespravy/16042015-final-potvrdenie-skladka-tko-veterna-poruba.doc>

SPRÁVA SLOVENSKÝCH JASKÝŇ, 2013: Ochranné pásma jaskýň. [online]. [cit. 2017-10-03]. Dostupné na internete:

http://www.ssj.sk/web/user_files/Vyhlaska%20KUZP%20Presov%20OP%20NPP%20Vazicka%20jaskyna.pdf

VRBIČANOVÁ, G., 2017: Regionálny rozvoj MAS HL. Diplomová práca. Fakulta prírodných vied, UKF v Nitre.

Zákon o geologických prácach (geologický zákon) č. 569/2007 Z. Z. [online]. [cit. 2017-10-03]. Dostupné na internete: <<http://www.epi.sk/zz/2007-569>>

Zákon č. 543/2002 z. Z. o ochrane prírody a krajiny. 2002. [online]. [cit.2017-10-03]. Dostupné na internete: <www.zbierka.sk/sk/predpisy/543-2002-z-z.p-6708.pd>.

Zákon č. 79/2015 z. Z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. 2015. [online]. [cit.2017-10-03]. Dostupné na internete:< <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2015-79>>